

ELŐKÉPEK ÉS FORRÁSOK

A források vizsgálata az „**Ékítményes formanyelv**” című tervezett PhD disszertáció tükrében

Katona Júlia

2014.01.04.

AZ „ÉKÍTMÉNYES FORMANYELV” [A 19. század második és a 20. század első felében megjelent mintakönyvek rendszerszemlélete és hatása a korabeli hazai művészeti oktatásra, különös tekintettel a Mintarajztanoda oktatási módszerére]

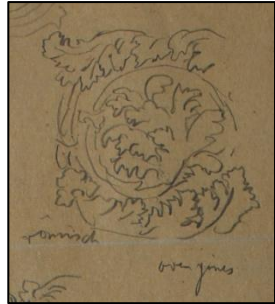
A dolgozat egészét tekintve ebben a félévben a budavári Mátyás-templom Székely Bertalan-féle ornamentális festésének forrásait kutattam.

A Mátyás-templom díszítőfestéséről az eddigi kutatások alapján feltételezhető, hogy a fent jelölt ornamentikakönyveket inspirációs forrásként tekintő Székely önálló tervezése. A kutatások során a művész ornamentális vázlatait (MNG, BTM, MTA) vizsgáltam, amelyekben számos széljegyzet segít eligazodni az általa használt mintakönyvekben. Székely jegyzetei konkrét támpontot nyújtanak a felhasznált minták forrásainak beazonosításában és az előképek meghatározásában. Ugyanakkor a tervezési folyamat egyre pontosabb rekonstruálása során arra is fény derült, hogy Székely a motívumtervezésnél a történeti korok díszítőelemeit, valamint médiumaikat, a mintakönyveket pusztán ugródeszkának tekinti egy-egy formai problémafelvetés, kérdés megválaszolásakor – mely válasz mindig saját, egyéni invenció.

A **művészettörténeti kutatás** egyik célja a **motívumtervező alkotói folyamat rekonstrukciója**, melynek elsődleges **forrásai** azok a mintakönyvek, amelyeket maga a **művész** is használt a tervezési folyamat során. Székely számára azonban nem az eredeti „előkép” másolása fontos, hanem az abban megnyilvánuló formai megoldás. Érdekes nyomon követni azt a metamorfózist, amely folyamán ezek az „előképek” eredeti anyagukat, technikájukat, funkciójukat veszítve átalakulnak a szintén műalkotásként értelmezett médiumokban, a mintakönyvekben. A díszítőmotívum absztrakciója már azzal elindul, amikor egy sokszorosító grafikai technika „nyelvén” és papíron jelenik meg.

A leveles-indás szalagdíz: levelek és indák kapcsolatának problémája

Alább egyetlen formaproblémán keresztül azt a két folyamatot illusztrálok: kirajzolódik egyfelől az a folyamat, ahogyan az eredeti „előképek” anyagukat, technikájukat, funkciójukat és jelentésüket vesztett formákból a mintakönyvek absztrakt elemeivé válnak, valamint az a processzus, ahogyan Székely tovább csupasztja azokat egy-egy formai kérdéssel egyedi megválaszolásának eszközeként.

eredeti előkép	mintakönyv forrása	Székely forrása	Székely vázlata
	gyűjteményi katalógus		
Fragment of the frieze of the Roman Temple at Brescia	Museo Bresciano illustrato, 1838	Owen Jones: The Grammar of Ornament, 1856 Roman, No. 2., 2	Székely Bertalan: Ornamentális rajzok. főleg Mátyás-templomi dekorációhoz MNG, GRO
tárgytípus faragvány	tárgytípus könyv	tárgytípus könyv	tárgytípus egyedi grafika
anyag / technika kőfaragás	anyag / technika papír, metszet	anyag / technika papír, kromolitográfia	anyag / technika papír, ceruza

eredeti előkép	mintakönyv forrása	Székely forrása	Székely vázlata
ókori római faragvány	cast at South Kensington Museum		
		Owen Jones: The Grammar of Ornament, 1856 Roman, No. 1., 6	Székely Bertalan: Ornamentális rajzok. főleg Mátyás-templomi dekorációhoz MNG, GRO
tárgytípus faragvány	tárgytípus gipszöntvény	tárgytípus könyv	tárgytípus egyedi grafika
anyag / technika kőfaragás	anyag / technika gipsz, öntés	anyag / technika papír, kromolitográfia	anyag / technika papír, ceruza

eredeti előkép	mintakönyv forrása	Székely forrása	Székely vázlata
a Saint Denis apátság faragványa, Párizs	?		
Saint Denis apátság faragványa, Párizs	?	Owen Jones: The Grammar of Ornament, 1856 Abbey of Saint Denis, Paris, p. 45 (szövegközti kép)	Székely Bertalan: Ornamentális rajzok. főleg Mátyás-templomi dekorációhoz MNG, GRO
tárgytípus faragvány	tárgytípus ?	tárgytípus könyv	tárgytípus egyedi grafika
anyag / technika kőfaragás	anyag / technika ?	anyag / technika papír, litográfia	anyag / technika papír, ceruza

eredeti előkép	mintakönyv forrása	Székely forrása	Székely vázlata
ókori falfestmény			
ókori falfestmény	Wilhelm Zahn: Die schönsten Ornamente und merkwürdigsten Gemaldeaus Pompeji, ... 1829	Owen Jones: The Grammar of Ornament, 1856 Pompeji, No. 2, 14	Székely Bertalan: Ornamentális rajzok. főleg Mátyás-templomi dekorációhoz MNG, GRO
tárgytípus falfestmény	tárgytípus könyv	tárgytípus könyv	tárgytípus egyedi grafika
anyag / technika freskó	anyag / technika papír, ? kromolitográfia ?	anyag / technika papír, kromolitográfia	anyag / technika papír, ceruza

A Mátyás-templom leveles-indás szalagdíszei
Székely Bertalan

